

Český svátek opery

Jestliže *Braniboři* neprošli za hranice Česka, další Smetanová opera představená na festivalu – *Prodaná nevěsta* se zařadila do světového repertoáru.

Jerzy Stankiewicz

4–5.05.2024

Ostrava,

Národní divadlo moravskoslezské

B. Smetana

Braniboři v Čechách

Prodaná nevěsta

Smetanovský operní cyklus, který byl uspořádán u příležitosti 200. výročí skladatelových narozenin, zahrnoval představení všech jeho osmi oper. Začal chronologicky prvními *Branibory v Čechách* z roku 1863. Libreto Karla Sabiny se dotklo citlivých strun české národní hrdosti, když připomnělo vpád Němců z Braniborska. Nacházíme se ve 13. století, v době vlády Přemyslovců. Rytíři braniborského markraběte dobyli Prahu. Aby nedošlo k plundrování města a kostelů a nenastala poroba a hlad, odpověděl chudý lid vzpourou. V opeře z období romantismu samozřejmě nemohla chybět sentimentální zápletka – příběh Ludiše a Jana Tausendmarka.

„Smetana se chtěl vyrovnat nejvýznamnějším tvůrcům doby. *Braniboři* tak představovali velké dílo v duchu velké francouzské opery (jako Meyerbeerovi *Hugenoti*), zároveň se ale dotýkali témat blízkých o 20 let staršímu *Nabuccu*.“

Česká opera obsahuje stejně skvělý sbor zpívaný pražským lidem „Uhodila naše hodina,“ který elektrizuje pochodovým refrénem a v roce 1907 – s jiným

textem – se málem stal českou hymnou. Tausendmarkova tenorová árie „Tvůj obraz, dívka“ a Ludišina sopránová árie „Jaký to shon?“ se pak staly součástí populárního vokálního repertoáru. Nahrazení ředitelství pražského Národního divadla německým bohužel znemožnilo představení Smetanovy opery a před koncem 19. století se objevila pouze v Brně. V meziválečném období vznikly nové realizace, v době socialismu pak, vzhledem k revoluční zápletce, přišel mimořádný úspěch.

Do jaké míry současná inscenace Jiřího Nekvasila tuto historickou operu osvěžila? Je možné říci, že všechno v ní je na svém místě: nájezdníci v brnění a obránci vlasti ve splývavých šlechtických šatech se zdviženými meči. Scénografická stylizace (Petr Matásek) navazující na historickou realitu byla zároveň konvenční i úsporná, nikoliv realisticky obtěžující.

Iritovaly časté změny českého (červený lev) a braniborského erbu (černý lev), které pointovaly scény s nájezdníky, nebo obránci. Realizační tým prezentoval stabilní vysokou úroveň, vyznačovali se hlavní sólisté: Tamara Morozová (Ludiše), její partner Pavel Divín (Jan Tausendmark) a Jiří Miroslav Procházka (Oldřich Rokycanský). Operní sbor byl vynikající, i herecky: v několika hlavních scénách přineslo dobrý dramaturgický efekt využití davu a vytvoření živých obrazů. Na celek dohlížel Jiří Habart, který řídil skvělý orchestr divadla.

Jestliže se *Braniboři* nedostali za hranice Česka, další Smetanová opera představená na festivalu – *Prodaná nevěsta* se zařadila do světového repertoáru. Libreto k ní napsal ten stejný Karel Sabina. Na rozdíl od své předchůdkyně ale *Prodaná nevěsta* (1866, definitivní verze 1870) dokonale splnila všechna kritéria zdařilé „komické zpěvohry“ a svými kořeny sáhla k českým etnickým zdrojům – písním, zvykům, pověrám, krojům a tancům (slavný *Furiant*), i když skladatel nepoužil ani jednu lidovou melodii.

Orchestr vedený hudebním ředitelem scény Markem Šedivým od prvních taktů jiskřil barvami. Byli jsme vtaženi do atmosféry moravské slavnosti, posvícení nebo vesnického karnevalu, s oslavnou písní na počest piva v hospodě: „To pivečko, to věru je nebeský dar“. Po sobě jdoucí barevné obrazy (scénograf – Daniel Dvořák), režírované Jiřím Nekvasilem s obrovskou scénickou dovedností, se proměňují úchvatným tempem.

Vedle sedící Češka si prozpěvovala všechny nápěvy. Veselé přijetí furianta, zatančené bravurně a netradičně, vyvrcholilo finálním propuknutím nadšení diváků. Můžeme jenom závidět, že takové dílo může stále vzbuzovat tak živé pocity. Je prostě potřeba umět vdechnout opeře vášně a život.

Originální recenze v polském jazyce na <https://ruchmuzyczny.pl/article/4425-czeskie-swieto-operowe>

Překlad zajistila agentura Slůně – svět jazyků, s.r.o., korektury Juraj Bajús